

*dr Katarzyna Warzecha*¹

Katedra Ekonometrii, Wydział Zarządzania
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Stan posiadania i wykorzystywanie nowoczesnych środków komunikacji przez śląską młodzież oraz ryzyko uzależnienia od nich

WPROWADZENIE

Dynamiczny rozwój społeczeństwa informacyjnego oraz rosnące zapotrzebowanie na coraz lepszą jakość usług i produktów ICT² stały się przyczyną powszechnej chęci posiadania i wykorzystywania nowoczesnych środków komunikacji w życiu codziennym przez młodzież; a przede wszystkim sytuacja ta dotyczy chęci posiadania komputerów lub laptopów oraz telefonów komórkowych z dostępem do Internetu³. Głównym celem przeprowadzonych badań było poznanie stanu posiadania i wykorzystywania nowoczesnych środków komunikacji przez śląską młodzież, a także zbadanie, czy śląscy uczniowie szkół ponadgimnazjalnych są zagrożeni uzależnieniem od sieci i telefonów komórkowych.

Badania przeprowadzono na grupie uczniów szkół ponadgimnazjalnych (liceum, technikum, zasadnicza szkoła zawodowa) w kilku miastach województwa

¹ Adres korespondencyjny: Katedra Ekonometrii, Wydział Zarządzania, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, ul. Bogucicka 14, 40-226 Katowice, e-mail: warzecha@ue.katowice.pl, tel. 32 257 74 56.

² Według danych Urzędu Komunikacji Elektronicznej w 2013 roku w porównaniu do 2012 roku wzrosła o 12,2% liczba łączy o wysokich przepustowościach. Ponad 1/3 z nich posiadała prędkość od 30 Mb/s do 100 Mb/s, a ponad dwukrotnie wzrosła liczba najszybszych łączy (ponad 100 Mb/s). Polska należała do krajów z jednym z najwyższych wskaźników penetracji mobilnego Internetu w Unii Europejskiej (7. miejsce). W 2013 roku operatorzy w swoich bazach mieli zarejestrowanych łącznie 57 mln kart SIM, co dało penetrację na poziomie 148%. Por. [www.uke].

³ Według badań przeprowadzonych przez Connected Life (badanie objęło 55 tys. internautów na całym świecie) 48% badanych oglądając telewizję wieczorem równocześnie korzysta z innych urządzeń podłączonych do Internetu (przesiaduje na serwisach społecznościowych, sprawdza pocztę, robi zakupy). Jak pokazują wyniki tych badań, jeden internauta korzysta średnio z czterech urządzeń, natomiast w Australii, Niemczech i Wielkiej Brytanii średnia to pięć urządzeń, dla porównania w Polsce (średnia 4,6). Zestaw smartfon + laptop + telewizor to bazowy zestaw ekranów współczesnego e-konsumenta, natomiast kolejne urządzenia jakie jeszcze może używać zależą od wieku, sytuacji rodzinnej i zainteresowań. Por. [www.polskaszerokopasmowa].

śląskiego⁴ w okresie luty – maj 2014 roku. Cele oraz zakres badań bezpośrednich zdeterminowały wybór metody badawczej, dobór próby oraz sposób analizy zebranych danych. Do badania użyto metody ankiety rozdawanej⁵. W celu doboru jednostek do próby zastosowano procedurę doboru celowo-kwotowego⁶. Próba badawcza objęła 500 uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Po przeprowadzonej kontroli ankiet, ze względu na znaczne braki odpowiedzi odrzucono 30 ankiet i ostatecznie do analiz wykorzystano 470 kwestionariuszy. Tym samym próba objęła: 110 respondentów w wieku 16 lat (którzy stanowili 23,4% badanej zbiorowości); 115 respondentów w wieku 17 lat (którzy stanowili 24,5% badanej zbiorowości); 119 respondentów w wieku 18 lat (którzy stanowili 25,3% badanej zbiorowości) oraz 126 uczniów wieku 19 lat (którzy stanowili 26,8% badanej zbiorowości). Badaniem objęto 287 uczennic (które stanowiły 61,1% badanej zbiorowości) i 183 uczniów (którzy stanowili 38,9% badanej zbiorowości). Większość respondentów – 447 osób (95,1% wszystkich badanych) mieszkała w mieście, pozostałe 23 osoby (4,9%) mieszkały na wsi.

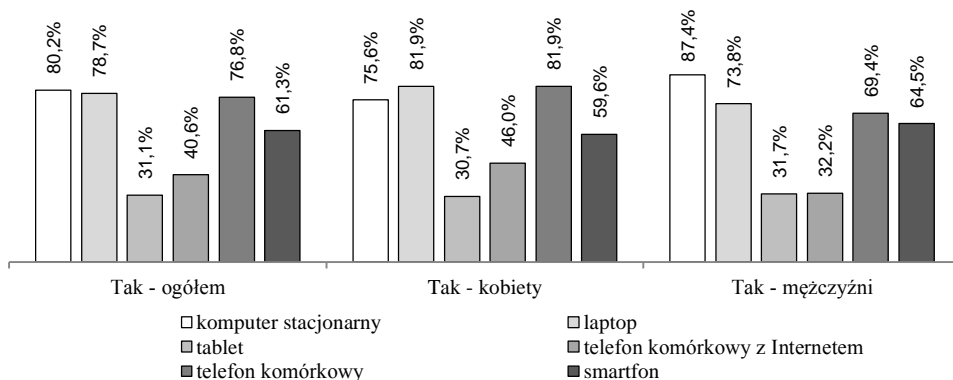
NOWOCZESNE ŚRODKI KOMUNIKACJI WYKORZYSTYWANE PRZEZ ŚLĄSKICH UCZNIÓW SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH

Wyposażenie śląskich uczniów szkół ponadgimnazjalnych w nowoczesne środki komunikacji przedstawiono na rys. 1, z którego wynika, że badane osoby są dość dobrze wyposażone w te urządzenia. Nieco ponad 80% uczniów posiadało komputer stacjonarny, a ponad 78% posiadało laptop. Telefon komórkowy posiadało około 77% śląskiej młodzieży, przy czym nieco więcej kobiet (około 82%) niż mężczyzn (około 70%). Prawie co trzecia badana osoba posiadała również coraz bardziej popularny tablet, a ponad 61% badanych posiadało smartfon. Większość badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklarowała (tabela 1), że komputer stacjonarny dostała w wieku 8 lat (średnio w wieku 8,17 lat) i cena tego sprzętu najczęściej wynosiła 2000 zł (przy czym średnia cena wynosiła nieco ponad 2500 zł). Laptop badani uczniowie dostawali najczęściej w wieku 15 lat (średnia wieku to 13,72 lata) i w cenie 2000 zł (średnia cena to 2431,36 zł).

⁴ Badani uczniowie uczęszczali do szkół ponadgimnazjalnych w: Chorzowie, Katowicach, Sosnowcu, Zabrze, Jaworznie i Mysłowicach.

⁵ Metoda ankiety rozdawanej jest jedną z najczęściej wykorzystywanych metod w badaniach. Jej główną zaletą jest duża zwrotność, krótki czas pomiaru i wysoki stopień kontroli badań.

⁶ Przyjętą w badaniu kwotę stanowiła struktura wieku osób badanych, która odpowiadała strukturze młodzieży w województwie śląskim. Próba pod tym względem była reprezentatywna, odpowiadała strukturze wieku śląskiej populacji osób młodych w wieku 16–19 lat znanej ze źródeł statystycznych GUS. Podstawą do określenia kwot były dane dostępne na stronie internetowej GUS, [www.demografia]. W 2013 roku struktura wieku osób młodych mających 16–19 lat w województwie śląskim wynosiła odpowiednio: 23,4% osób miało 16 lat; 24,5% osób miało 17 lat; 25,1% osób miało 18 lat, a 27% osób miało 19 lat.

Rysunek 1. Wyposażenie śląskiej młodzieży ponadgimnazjalnej w środki komunikacji ogółem oraz według płci

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ankiet.

Młodzież deklaruwała, że pierwszy telefon komórkowy najczęściej dostała w wieku 10 lat, a z dostępem do Internetu w wieku 15 lat. Najwięcej badanych podawało, że cena ich telefonu komórkowego wynosiła 100 zł, a z dostępem do Internetu 500 zł. Natomiast tablet i smartfon badana śląska młodzież otrzymywała najczęściej w wieku 16 lat, w cenie 1000 zł.

Badana młodzież szkół ponadgimnazjalnych korzystała codziennie z Internetu, najczęściej w domu (99,6% badanych), w szkole (co trzecia badana osoba) czy u znajomych (około 27% badanych).

Tabela 1. Współczesne środki komunikacji posiadane przez śląską młodzież ponadgimnazjalną (od kiedy i jaka cena)

Miara	Komputer stacjonarny	Laptop	Telefon komórkowy	Telefon z Internetem	Smartfon	Tablet
Średni wiek, kiedy dostał sprzęt (lata)	8,17	13,72	9,38	13,53	15,04	16,27
Średnia cena w zł	2514	2431	400	612	998	940
Dominanta (wiek w latach)	8	15	10	15	16	16
Dominanta (cena w zł)	2000	2000	100	500	1000	1000

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ankiet.

Analizując informacje zawarte na rys. 2 stwierdza się, że najczęściej Internet przez śląską młodzież szkół ponadgimnazjalnych wykorzystywany jest do:

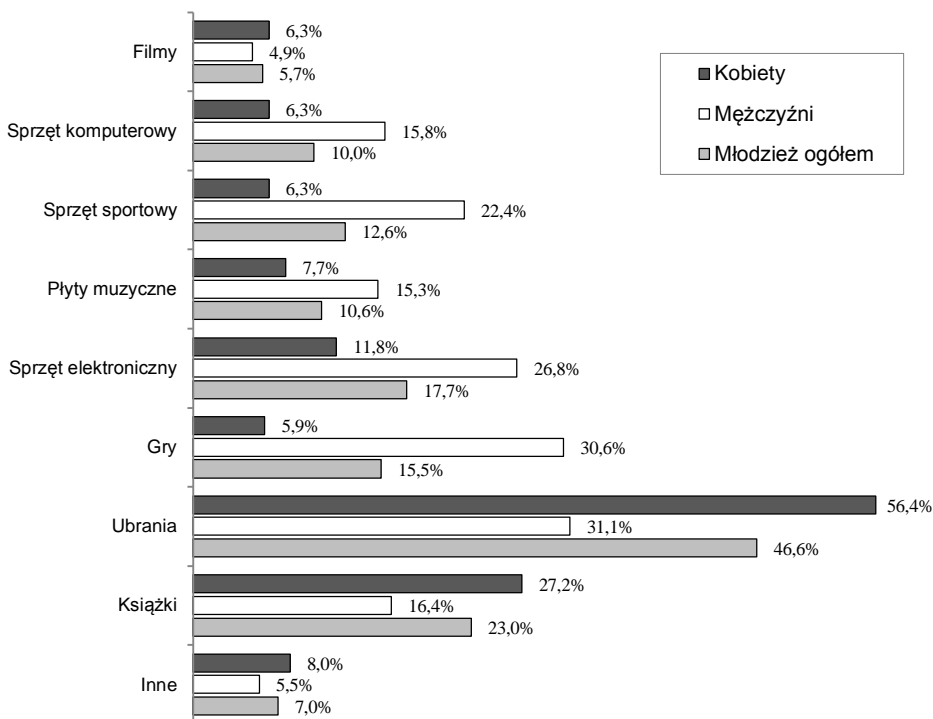
- ściągania i słuchania muzyki (nieco ponad 90% młodzieży) oraz do ściągania i oglądania filmów (ponad 83% młodzieży),
- sprawdzania poczty internetowej (tak odpowiedziało 89,1% ankietowanych), przy czym około 30% ankietowanych sprawdza pocztę raz dziennie, a około 9% ankietowanych sprawdza pocztę kilka razy dziennie,

- szukania informacji naukowych do zajęć (około 90% badanej młodzieży), szukania informacji na stronach szkoły, np. w wirtualnym dzienniku (około 60% badanych) oraz czytania serwisów informacyjnych (około 77% badanych),
- przebywania na portalach społecznościowych (około 88,3% badanych),
- 74% badanej młodzieży wykorzystuje Internet dla zabicia wolnego czasu, korzystając z komunikatorów (około 80% ankietowanych),
- odwiedzania serwisów rozrywkowych, głównie YouTube.

Rysunek 2. Główne cele wykorzystywania Internetu przez śląską młodzież szkół ponadgimnazjalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ankiet.

Rysunek 3. Odsetek śląskiej młodzieży szkół ponadgimnazjalnych robiącej zakupy przez Internet

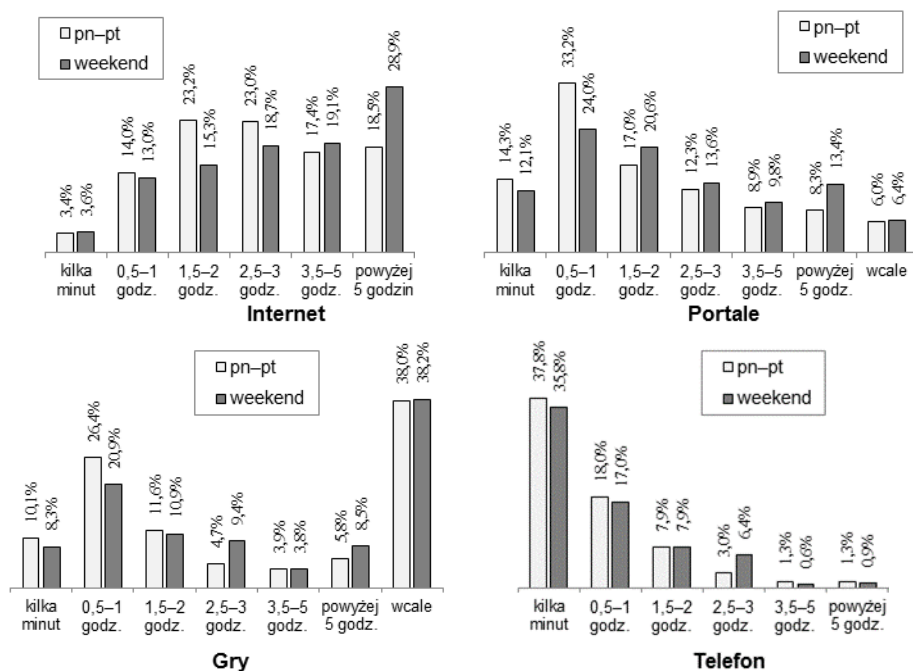
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ankiet.

W badanej grupie osób niepokoić może fakt, że co czwarty ankietowany ogląda w Internecie strony pornograficzne oraz flirtuje na czatach, a około 9% badanych uprawia za pośrednictwem Internetu hazard. Zainteresowanie hazardem online wśród młodych internautów jest, zdaniem ekspertów z Fundacji Dzieci Niczyje (FDN), bezpośrednio powiązane ze zjawiskiem nadmiernego korzystania z mediów elektronicznych przez dzieci i młodzież. Na ryzyko uzależnienia szczególnie narażeni są młodzi ludzie, dla których Internet jest nieodłącznym elementem ich codziennej aktywności, życia społecznego oraz rozrywki⁷.

Ponadto Internet pomaga młodym ludziom pozyskiwać gotowe prace naukowe, tak odpowiedziało 46% badanych osób; z serwisu Wikipedia korzysta co trzecia ankietowana osoba, a z serwisu Chomikuj.pl co piąta.

⁷ Według badań Fundacji Dzieci Niczyje (FDN) z witryn hazardowych – takich jak loterie, zakłady, czy kasyna internetowe – korzysta ponad 7% uczniów trzecich klas szkół gimnazjalnych. Blisko 2,5% z nich deklaruje, że z serwisów takich korzysta co najmniej raz w tygodniu. Tymczasem zgodnie z najnowszymi badaniami Megapanel PBI/Gemius odsetek osób pomiędzy 7. a 17. rokiem życia, które odwiedzają tego rodzaju witryny, wynosił w styczniu 2014 roku ponad 15,8%, więcej informacji na stronie: [www.kampaniespoleczne].

Młodzież w wieku 16–19 lat coraz częściej wykorzystuje Internet do robienia zakupów – tak postępuje 63% badanych. Jak pokazują dane zawarte na rys. 3, młodzi ludzie najczęściej kupują przez Internet ubrania – około 47% ankietowanych (przy czym zdecydowanie częściej kupują je kobiety – około 57%, niż mężczyźni – około 32%); książki – 23% ankietowanych (częściej są kupowane przez kobiety – 27,2%, niż przez mężczyzn 19,4%). Mężczyźni najczęściej przez Internet kupują gry – prawie co trzeci kupujący; sprzęt elektroniczny (co czwarty kupujący) i sprzęt sportowy (co piąty kupujący). Spośród innych przedmiotów ankietowani najczęściej wymieniali kosmetyki (głównie kobiety) i prezenty.

Rysunek 4. Odsetek śląskiej młodzieży szkół ponadgimnazjalnych poświęcającej wskazaną ilość czasu w Internecie, na portalach społecznościowych, na grach i na rozmowach telefonicznych (w tygodniu i w weekendy)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ankiet.

Na podstawie danych zawartych na rys. 4 widać, że śląska młodzież w tygodniu najczęściej przebywa w Internecie od 1,5 do 2 godzin dziennie (tak odpowiedział co piąty ankietowany), na portalach społecznościowych od 0,5 do 1 godziny dziennie (tak odpowiedział co trzeci ankietowany), gra w gry na komputerze od 0,5 do 1 godziny dziennie (co czwarty ankietowany) i poświęca na rozmowy telefoniczne kilka minut dziennie (około 38% badanych). Natomiast analizując czas spędzany przez młodzież w weekendy, to badana młodzież zdecydowanie więcej czasu dziennie poświęca na przesiadywanie przed komputerem

w czasie wolnym od nauki. Około 30 % badanej młodzieży przebywa w Internecie powyżej pięciu godzin dziennie, na portalach społecznościowych co czwarty badany przesiaduje od 0,5 do 1 godziny dziennie, a co piąty badany od 1,5 do 2 godzin dziennie.

Około 14% badanej młodzieży przesiaduje na portalach społecznościowych w weekendy ponad 5 godzin dziennie. W weekendy badani grają na komputerze najczęściej 0,5 do 1 godziny dziennie (tak robi co piąty ankietowany), przy czym około 10% badanych gra od 2,5 do 3 godzin dziennie, a ponad 5 godzin dziennie gra na komputerze około 9% badanej młodzieży. 38,2% badanych zadeklarowało, że w weekendy w ogóle nie gra na komputerze.

ZAGROŻENIE UZALEŻNIENIEM OD INTERNETU ŚLĄSKICH UCZNIÓW SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH

Rozpowszechnienie i popularność Internetu⁸ skłania badaczy do prowadzenia badań populacyjnych i sondażowych mających na celu pokazanie skali zjawiska uzależnienia od sieci⁹.

Tabela 2. Liczba i odsetek młodzieży szkół ponadgimnazjalnych w podziale na płeć niezagrażonych, zagrożonych i uzależnionych od Internetu

Osoby	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
Niezagrażone uzależnieniem od Internetu	152	55,05	95	51,91	264	56,17
Zagrażone uzależnieniem od Internetu	119	41,46	83	45,36	191	40,64
Uzależnione od Internetu	10	3,48	5	2,73	15	3,19

Źródło: opracowanie na podstawie danych z ankiet.

⁸ W 2013 roku 2,7 miliarda osób na świecie korzystało z Internetu, co stanowiło prawie 40% ludności świata. Europa jest regionem o najwyższej penetracji Internetu (75% ludności jest online) dla porównania w Afryce 16% ludności, a w Polsce 63%. Więcej informacji dostępnych jest na stronie [www.itu.int/en/ITU-D/Statistics]. W 2013 roku w Polsce na 1000 ludności 628 było użytkownikami Internetu – dane ze strony [stat.gov].

⁹ EU NET ADB – Badanie nadużywania Internetu przez młodzież w Polsce i Europie. Fundacja Dzieci Niczyje (FDN) w okresie od października 2011 do maja 2012 r. na terenie siedmiu krajów europejskich przeprowadziła badanie młodzieży w wieku 14–17 lat (razem zebrano 13 284 kwestionariuszy, w tym 2045 w Polsce, w 106 szkołach) w celu określenia skali problemu nadużywania Internetu wśród młodzieży w Europie oraz wskazania czynników powodujących takie zachowania. Na podstawie badania stwierdzono, że 1,3% polskiej młodzieży przejawia objawy nadużywania Internetu (1,2% próby europejskiej), a 12% polskiej młodzieży jest zagrożona nadużywaniem Internetu (12,7% próby europejskiej). 13,7% młodzieży używa Internetu dysfunkcyjnie. Odsetek osób korzystających z Internetu w sposób dysfunkcyjny jest najwyższy w Hiszpanii (22,8%), Rumunii (17,7%) oraz w Polsce (13,3%), natomiast najniższy – w Niemczech (10,6%) oraz w Islandii (7,9%). Dysfunkcyjne korzystanie z Internetu częściej wykazują chłopcy, starsze nastolatki i te osoby, których rodzice mają wykształcenie podstawowe.

Część ankiety przeprowadzonej wśród młodzieży zawierała test Kimberly Young¹⁰ – Internet Addiction Test (IAT).

Jest to test badający uzależnienie od Internetu¹¹. Kimberly Young wyróżniła pięć typów uzależnienia od Internetu (por. [Augustynek, 2011, s. 78, 83]): uzależnienie od oglądania zdjęć i filmów pornograficznych; uzależnienie od internetowych kontaktów społecznych¹²; uzależnienie od przebywania w sieci (bycie ciągle online); uzależnienie od komputera i gier komputerowych; uzależnienie od surfowania w sieci.

Wyniki testu test Kimberly Young – Internet Addiction Test (IAT) badanej grupy uczniów szkół ponadgimnazjalnych w podziale na płeć zawiera tabela 2. Na podstawie wyniku ogólnego testu uzyskanego przez śląską młodzież szkół ponadgimnazjalnych w skali IAT z 470-osobowej grupy badanych 15 osób (3,19%) spełniało – określone przez Young – kryteria uzależnienia od Internetu¹³, 191 osób (około 41%) spełniało kryteria zagrożenia uzależnieniem od sieci oraz 264 osoby (około 57%) były niezagrożone uzależnieniem od Internetu.

Jak wynika z danych zawartych w tabeli 2, bardziej zagrożonymi uzależnieniem od Internetu byli mężczyźni (stanowili oni około 46% wszystkich badanych mężczyzn) niż kobiety (stanowiły one około 42% wszystkich badanych kobiet).

Przedstawione powyżej wyniki testu wskazują, że około 44% badanej śląskiej młodzieży w wieku 16–19 lat jest uzależniona lub zagrożona uzależnieniem od sieci. Przy czym zagrożonych uzależnieniem od Internetu jest 41% młodzieży a uzależnionych od przebywania w sieci około 3%.

¹⁰ Kimberly Young psycholog z Uniwersytetu w Pittsburgu (USA) – zapoczątkowała w 1996 roku badania nad uzależnieniem od Internetu. Przeprowadziła badanie 496 internautów w wieku 15–60 lat określających samych siebie jako uzależnionych od komputera.

¹¹ Internet Addiction Test został zbudowany w 1998 roku przez Kimberly Young. Jest to najczęściej używane narzędzie pomiarowe w badaniach dotyczących tego problemu, jego właściwości psychometryczne zostały potwierdzone w wielu badaniach. Kwestionariusz składa się z 20 pytań, symptomów nadużywania Internetu. Badana osoba ma możliwość udzielania na nie odpowiedzi: „nigdy”, „rzadko”, „czasem”, „często”, „zawsze”, za które otrzymuje odpowiednio: 1, 2, 3, 4 lub 5 punktów. Minimalna liczba punktów możliwa do uzyskania wynosi 20, natomiast maksymalna 100 punktów. Osoby uzyskujące liczbę punktów z testu z przedziału od 20 pkt do wartości średniej traktowane są jako niezagrożone uzależnieniem od Internetu, osoby zagrożone uzależnieniem od Internetu otrzymują liczbę punktów od wartości średniej do wartości średniej + 2 odchylenia standardowe. Wynik większy od dwóch odchylenia standardowych od średniej oznacza, że takie osoby są uzależnione od Internetu [www.aplusc].

¹² W 2012 roku na świecie było 976 mln użytkowników Facebooka, w Europie 251 mln użytkowników, a w Polsce niecałe 10 mln użytkowników. Użytkownicy Facebooka w Polsce stanowili około 26% polskiej populacji. Spośród krajów europejskich najwięcej użytkowników Facebooka jest w: Norwegii (59% populacji danego kraju) i Szwecji oraz Danii (około 55% populacji danego kraju) [www.internetworldstats].

¹³ Badani uzyskali w teście Internet Addiction Test średni wynik równy 43 pkt (z odchyleniem standardowym 11 pkt). Wynik najniższy wynosił 20 pkt, a najwyższy – 83 pkt (na 100 punktów możliwych do uzyskania).

ZAGROŻENIE UZALEŻNIENIEM OD TELEFONU KOMÓRKOWEGO ŚLĄSKICH UCZNIÓW SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH

Telefony komórkowe dzięki powszechnemu dostępowi i przystępnym cenom stały się nieodzownym środkiem komunikacji współczesnego człowieka¹⁴. Osoby posiadające aparat telefoniczny czują się bezpieczniej w różnych życiowych sytuacjach, np. potrzeby wezwania pomocy w nagłych wypadkach, mają też Internet w zasięgu ręki w razie potrzeby, błyskawiczny kontakt z najbliższymi. Personalizacja telefonów poprzez ustawienia osobistych dzwonek, wygaszaczy ekranów, grafiki, a także wybór własnego wymarzonego modelu aparatu o różnej funkcjonalności czy kolorystyce, daje młodzieży szanse pokazania własnej tożsamości, poczucia własnej wartości oraz statusu społecznego (por. [Srivastava, 2005, s. 111–129; Ozcan, Kocak, 2003, s. 241–254]).

Tak popularna komórka oprócz zalet ma również wiele wad. Jej używanie w niewłaściwy sposób może prowadzić do poważnych konsekwencji, np. komórki zakłócają sprawne działanie wielu urządzeń elektronicznych, używanie telefonu komórkowego podczas prowadzenia samochodu wpływa niekorzystnie na koncentrację kierowcy, a także może doprowadzić do uzależniania. Uzależnienie od telefonu komórkowego nie jest zjawiskiem jednorodnym, a zatem można wyróżnić kilka jego form: uzależnienie od wiadomości SMS, uzależnienie od posiadania nowych modeli aparatów telefonicznych, uzależnienie od rozmów telefonicznych, uzależnienie od grania na telefonie oraz syndrom włączonego telefonu.

Tabela 3. Liczba i odsetek młodzieży szkół ponadgimnazjalnych w podziale na płeć niezagrożonych, zagrożonych i uzależnionych od telefonu komórkowego¹⁵

Osoby	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
Niezagrożone uzależnieniem	162	56,45	126	68,85	288	61,28
Zagrożone uzależnieniem	115	40,07	49	26,78	164	34,89
Uzależnione	10	3,48	8	4,37	18	3,83

Źródło: opracowanie na podstawie danych z ankiet.

¹⁴ Według ITU – Information and Communication Technology Statistics, w Polsce w 2013 roku na 100 osób przypadało 150 telefonów komórkowych; natomiast najwięcej aktywnych kart SIM w 2013 roku miały w kolejności kraje: Chiny – ponad 1,2 mld; Indie – 886 mln; Stany Zjednoczone – 305 mln; Brazylia – ponad 271 mln; Rosja – 218 mln; a dla porównania Polska – 57 mln (dane dostępne na stronie [www.itu.int/en/ITU-D/Statistics]).

¹⁵ Badani uzyskali średni wynik w KBUTK równy 31 pkt, przy odchyleniu standardowym równym 19 pkt. Wynik najniższy w skali ogólnej KBUTK wynosił 0, a najwyższy 132 pkt (na 132 punkty możliwe do uzyskania). Za osoby zagrożone uzależnieniem od telefonu komórkowego uznano te, które uzyskały w skali ogólnej KBUTK wyniki mieszczące się w przedziale od 32 do 69 pkt (czyli w granicach powyżej wyniku średniego do plus 2 odchylenia standardowe od średniej), a za osoby uzależnione uznano badanych, którzy uzyskali wynik powyżej 2 odchylenia standardowe od średniej (70 pkt i więcej).

Aby zbadać zagrożenie uzależnieniem od telefonu komórkowego śląskiej młodzieży część ankiety przeprowadzonej w szkołach zawierała Kwestionariusz do Badania Uzależnienia od Telefonu Komórkowego (KBUTK) autorstwa Emilii Potembskiej i Beaty Pawłowskiej¹⁶.

Jak wynika z danych zawartych w tabeli 3, z grupy 470 respondentów szkół ponadgimnazjalnych kryteria uzależnienia od telefonu komórkowego spełnia 3,83% badanych, a kryteria zagrożenia uzależnieniem od telefonu komórkowego spełnia około 35% młodzieży. Biorąc pod uwagę wiek ankietowanych najczęściej osób uzależnionych od telefonu komórkowego było w wieku 19 lat (stanowili oni około 39% uzależnionych), natomiast najczęściej zagrożonych uzależnieniem było w wieku 18 lat (stanowili oni 28% zagrożonych uzależnieniem). W grupie 287 kobiet kryteria uzależnienia spełniało około 3,5% kobiet, a zagrożenia uzależnieniem około 40% badanych kobiet. W grupie 183 mężczyzn kryteria uzależnienia spełniało około 4,37% mężczyzn, a zagrożenia uzależnieniem około 27% badanych mężczyzn. Przedstawione powyżej wyniki testu KBUTK wskazują, że wśród badanych więcej kobiet niż mężczyzn spełnia kryteria uzależnienia i zagrożenia uzależnieniem od telefonu komórkowego, jak również to, że możliwość zagrożenia uzależnieniem od telefonu komórkowego wzrasta wraz z wiekiem.

PODSUMOWANIE

Młodzież województwa śląskiego jest bardzo dobrze wyposażona w nowoczesne środki komunikacji, w tym w szczególności w komputery z dostępem do Internetu, tablety, czy telefony komórkowe z dostępem do sieci. We współczesnych czasach dynamiczny rozwój technik komputerowych i telekomunikacyjnych widoczny w szybkich i pojemniejszych łączach, bogato wyposażonych komputerach i telefonach komórkowych oraz gwałtowny spadek cen sprzętu komputerowego, czy telefonów komórkowych powoduje, że problem uzależnienia od komputera, Internetu, czy komórki staje się zjawiskiem coraz bardziej powszechnym. Dlatego też ważne jest monitorowanie rozpowszechniania tego zjawiska w populacjach zwłaszcza tych najbardziej zagrożonych (czyli w szczególności wśród ludzi młodych, którzy najczęściej wiele godzin dziennie spędzają w wirtualnym świecie i korzystają z komputerów, z Internetu czy rozmawiają przez telefon komórkowy).

¹⁶ KBUTK stanowi rzetelne, posiadające dobre właściwości psychometryczne narzędzie, służące do badania różnych wymiarów uzależnienia od telefonu komórkowego (potrzeby akceptacji i bliskości; uzależniania od funkcji aparatu telefonicznego; uzależniania od SMS i rozmów; komunikacji pośredniej – czyli preferowane kontaktów interpersonalnych i wyrażania emocji za pomocą rozmów telefonicznych oraz SMS-ów). Dokładny opis testu znajduje się na stronie [www.badania.nadschizofrenia].

Na pytanie: Czy uczestniczyłeś kiedykolwiek w zajęciach profilaktycznych w zakresie zagrożeń, konsekwencji i w zakresie uzależnień od komputera i Internetu? – odpowiedź twierdzącą dało 36% badanych (w tym w zajęciach uczestniczyło około 41% kobiet i 30% mężczyzn). Jak wynika z powyższych odpowiedzi, młodzież zbyt rzadko styka się w szkołach z tematyką uzależnień od nowoczesnych środków komunikacji.

Może warto zatem podjąć radykalne kroki związane z opracowaniem i wdrażaniem w szkołach ponadgimnazjalnych programów profilaktycznych dotyczących zapobiegania uzależnieniu od Internetu. Należy uświadamiać młodych ludzi i wskazywać zagrożenia na jakie mogą być narażeni przebywając w sieci. Konieczna jest edukacja zarówno młodzieży, jak i ich rodziców oraz opiekunów (to rodzina ma największy wpływ na rozwój dziecka i kształtowanie jego wzorców i postaw), aby komputer, Internet czy telefon komórkowy mógł spełniać swoją pozytywną rolę. Internet jako informacyjne medium pomaga w zdobywaniu i pogłębianiu wiedzy, w edukacji i rozwoju różnego rodzaju zainteresowań młodych ludzi, ale tylko wtedy, gdy młody człowiek potrafi umiejętnie się poruszać w gąszczu informacji oraz właściwie selekcjonować poszukiwane treści. A przede wszystkim należy nie dopuścić do sytuacji, w której Internet czy rozmowy przez telefon komórkowy zaczynają być jedyną formą komunikacji młodego człowieka ze światem zewnętrznym.

BIBLIOGRAFIA

- Augustynek A., 2011, *Jak walczyć z uzależnieniami*, Difin, Warszawa.
- Srivastava L., 2005, *Mobile phones and the evolution of social behaviour*, „Behavior and Information Technology”, 24 (2).
- stat.gov.pl/statystyka-miedzynarodowa/porownania-miedzynarodowe/tablice-o-krajach-wedlug-tematow/nauka-spoleczenstwo-informacyjne-innowacyjnosc (dostęp: 15.09.2014).
- Ozcan Y.Z., Kocak A., 2003, *Researchnote: A need or a status symbol? Use of cellular telephones in Turkey*, „European Journal of Communication”, No. 18.
- Young K., 1998, *Caught in the net: How to recognize the signs of internet addiction – and a winning strategy for recovery*, John Wiley & Sons, New York.
- www.aplusc-systems.com/test_uzaleznienia.html wersja polska testu Young K., netaddiction.com/resources/internet_addiction_test.htm – wersja w języku angielskim.
- www.badnianadschizofrenia.org/dat/files/1016_art._nr_40_Pawlowska2.pdf (dostęp: 31.07.2014).
- www.demografia.stat.gov.pl/bazademograficzna/Tables.aspx (dostęp: 24.07.2013).
- www.internetworldstats.com (dostęp: 15.09.2014).
- www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/facts/ICTFactsFigures2013-e.pdf (dostęp: 15.09.2014).

- www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/stat/default.aspx (dostęp: 15.09.2014).
- www.kampaniespoleczne.pl/aktualnosci,6985,dzieci_graja_w_internetowych_kasynach (dostęp: 15.09.2014).
- www.polskaszerokopasmowa.pl/artykuly/internet-technologie-mobilne-i-ich-wplyw-na-ogladanie-telewizji.html (dostęp: 15.09.2014).
- www.stat.gov.pl.
- www.stat.gov.pl/statystyka-miedzynarodowa/porownania-miedzynarodowe/tablice-o-krajach-wedlug-tematow/nauka-spoleczenstwo-informacyjne-innowacyjnosc.
- www.uke.gov.pl/rynek-telekomunikacyjny-w-2013-r-14047 (dostęp: 15.09.2014).

Streszczenie

We współczesnych czasach obserwujemy dynamiczny rozwój społeczeństwa informacyjnego oraz rosnące zapotrzebowanie na coraz lepszą jakość usług i produktów ICT. Młodzież coraz częściej wykorzystuje nowoczesne środki komunikacji (komputery, laptopy, tablety i telefony komórkowe z dostępem do Internetu) w życiu codziennym.

Głównym celem przeprowadzonych badań było poznanie stanu posiadania i wykorzystywania nowoczesnych środków komunikacji przez śląską młodzież, a także zbadanie, czy śląscy uczniowie szkół ponadgimnazjalnych są zagrożeni uzależnieniem od Internetu i telefonów komórkowych.

W badaniach zastosowano test autorstwa K. Young – Internet Addiction Test (IAT) i kwestionariusz do Badania Uzależnienia od Telefonu Komórkowego (KBUTK) autorstwa E. Potembskiej i B. Pawłowskiej.

Słowa kluczowe: Internet, telefon komórkowy, uzależnienie, młodzież

The State of Possession and Use of Modern Means of Communication by Silesian Youths and the Risk of Addiction

Summary

We are seeing rapid development of the information society and the growing demand for more and better quality of ICT products and services. Young people are increasingly using modern means of communication (computers, laptops and mobile phones with Internet access) in their everyday life.

The main objective of the study was to investigate the possession and use of modern means of communication by the Silesian youths and to investigate whether the pupils of secondary schools in Silesia are at risk of addiction to the Internet and mobile phones.

The studies used: test by K. Young – Internet Addiction Test (IAT) and Addiction to Mobile Phone Questionnaire (AMPQ) by E. Potembska and B. Pawłowska.

Keywords: Internet; mobile phone; addiction; adolescents

JEL: D80, L86, D83, G32